

Beginpunt = Eindpunt (Roodenburgerstraat 1a)

Loop je de volledige wandeling, dan is dat ongeveer 8 kilometer.

De korte route is ongeveer 4 kilometer.

Wilt u het laten weten als u de wandeling heeft gelopen? Dan weten we of het wordt gebruikt. En heeft u opmerkingen of correcties voor de beschrijving van deze wandeling? Dat horen we ook graag. Bedankt!

U kunt mailen naar stolpersteine@herdenkingleiden.nl

Opzet voorjaar 2026: Barbera Bikker (stolpersteine@herdenkingleiden.nl)

Stolpersteinewandeling in Leiden gerelateerd aan het Joodse Weeshuis

In 1890 werd een Joods Weeshuis in Leiden opgericht. Van 1891 bevond het huis zich aan de Stille Rijn en vanaf 1929 aan de Roodenburgerstraat in Leiden. Op 17 maart 1943 kwam er een einde toen de Leidse politie in opdracht van de bezetter de kinderen en hun verzorgers wegvoerde naar Westerbork.

Van het weeshuis aan de Roodenburgerstraat zijn relatief veel verhalen en foto's bewaard gebleven. Uit de meeste verhalen blijkt dat de kinderen er een fijne tijd hebben meegemaakt.

De aanleiding voor deze wandeling is de publicatie van het boek 'Maar we blijven hopen', geschreven door Jan Vermeulen. Het beschrijft het verhaal van o.a. Daniël de Vries in de jaren dat hij in het weeshuis woonde en zijn tijd in Westerbork.

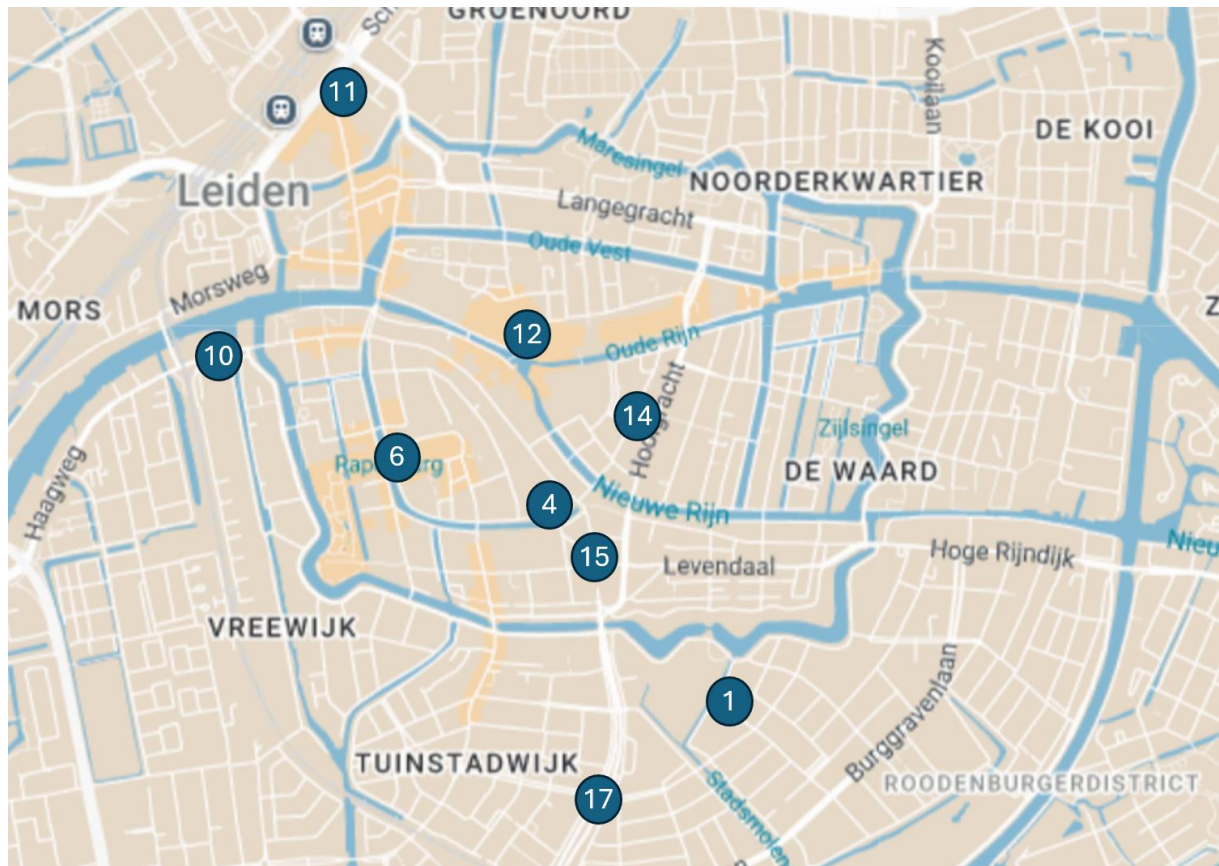
Je kunt de wandeling ook heel goed maken zonder het boek gelezen te hebben.

We beginnen de wandeling bij de Roodenburgerstraat en komen daar aan het eind ook weer terug.

1 Roodenburgerstraat 1a

We beginnen de wandeling bij Roodenburgerstraat 1a. Hier staat het gebouw waar destijds het Joodse Weeshuis was gevestigd. Tussen 1929 en 1943 hebben hier ongeveer 170 kinderen gewoond. Sommigen woonden er heel kort, anderen enkele jaren tot nog veel langer. Ongeveer 30 van deze kinderen heeft er meer dan tien jaar gewoond. Het weeshuis was bedoeld voor kinderen tot maximaal 18 jaar oud. De directeur Nathan Italie zocht een passende vervolgplaats voor de kinderen die 18 werden. Het was voor die tijd een modern weeshuis. De kinderen droegen bijvoorbeeld geen schoolkostuum

en ze kregen een beetje zakgeld. Aan de buitenkant van het gebouw zijn diverse elementen ongewijzigd gebleven maar er is in details wel veel veranderd.

Dit kaartje geeft een globaal overzicht met de belangrijkste joodse plaatsen waar iets over wordt verteld in deze wandeling. Per gedeelte is een subkaartje gemaakt.

Als je voor het gebouw staat, op het looppad, dan is dit een beschrijving van hoe het binnen was ingedeeld. Beneden: links vooraan waren de keukens, aan de achterkant de eetzaal. Midden achter was een grote erker en speelzaal. Daar was ook de ingang destijds. De voordeur met de Davidster (deze deur is niet het origineel) werd nauwelijks gebruikt. Rechts vooraan was de huiskamer en een kantoorruimte. Rechts achteraan was het woonverblijf van de directeur en zijn gezin. Boven was de indeling als volgt. Links vooraan sliepen de grote jongens, aan de achterkant de kleine jongens. In het midden sliep het gezin van de directeur. Rechts vooraan sliepen de grote meisjes en achteraan de kleine meisjes. Op een aantal plaatsen was ook nog een verblijf voor sommige verzorgers die in het huis werkten.

Je ziet een koffer van het monument Bagage voor het gebouw staan. Verderop komen we vandaag nog een deel van dit koffermonument tegen.

Je ziet de plaquette met een gedicht in het looppad en je ziet ook Stolpersteine. Stichting Herdenking Jodenvervolging Leiden plaatst sinds 2022 Stolpersteine in Leiden voor de joodse slachtoffers. Ook hier, bij het gebouw van het joodse weeshuis aan de

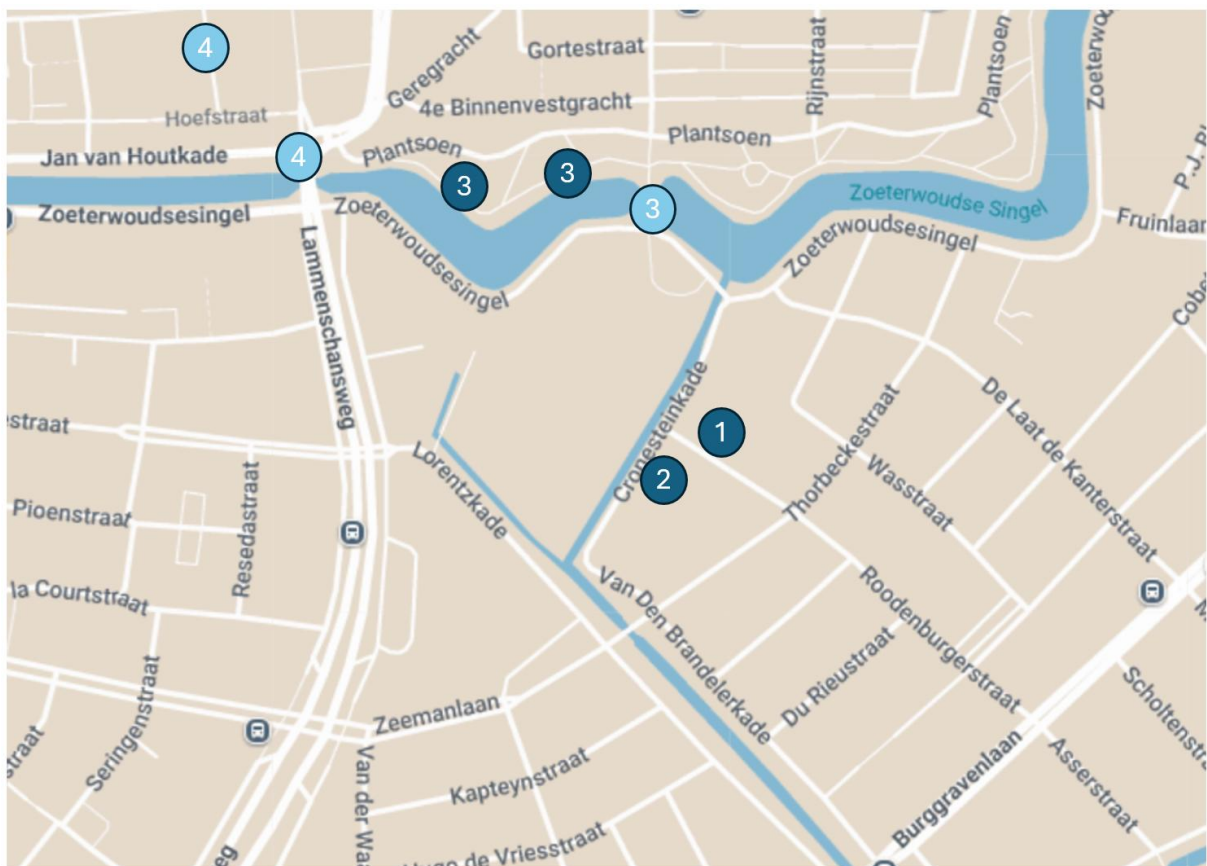
Roodenburgerstraat, liggen al Stolpersteine en hier komen nog meer stenen bij. Iedereen die korter of langer in het weeshuis woonde, tussen 10 mei 1940 en 17 maart 1943, en de oorlog niet overleefde, die zal een Stolperstein krijgen. Dit betekent dat er 83 Stolpersteine komen.

Op de website herdenkingleiden.nl kun je verhalen lezen over het Joodse Weeshuis en foto's bekijken.

We gaan vanaf deze locatie de wandeling beginnen.

Lichtblauwe cijfers = looproute richting de volgende plaats met een vermelding.

Donkerblauw = de plaats waar een toelichting over staat in de wandeling.

2 Cronesteinkade 20

We lopen naar Cronesteinkade 20. Dit was het huis 'om de hoek' van het Joodse Weeshuis. Hier woonden Hijme Stoffels en Emily Stoffels-van Brussel, zij waren actief in het verzet. Dankzij hun inzet zijn twee jongens uit het weeshuis (Daniël de Vries en Hans Kloosterman) gered en vrijgelaten uit Westerbork.

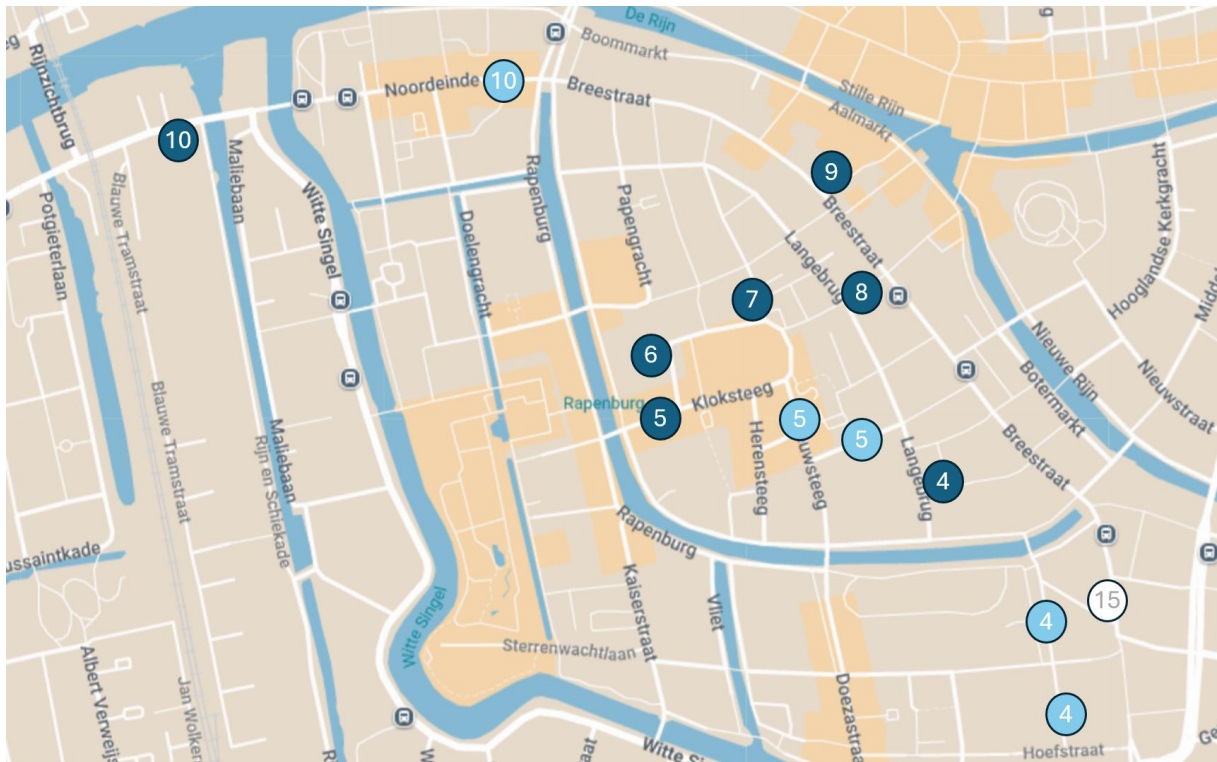
We draaien ons om en lopen terug. Je ziet nu nog aan de zijkant van het weeshuis de zijdeur, dat was de ingang van de directeur.

We lopen vanaf de Cronesteinkade richting het Plantsoen.

3 Plantsoen

De kinderen liepen destijds via het Plantsoen naar de lagere school. Zo lopen wij nu ook. Ze liepen over de Zoeterwoudse Singel, het witte bruggetje over en dan linksaf door het Plantsoen. Bij het (nu drukke) kruispunt staken ze over en liepen de Hoefstraat in en gelijk de eerste afslag naar rechts: de Garenmarkt. Ze liepen rechtdoor tot aan de brug over de Steenshuur. Destijds waren er veel meer grachten in Leiden en onder andere het Levendaal had een gracht. De synagoge ligt aan de overkant van de Garenmarkt, we zien het alvast vanaf afstand en we komen er op de terugweg dichterbij langs.

We lopen verder en net als de kinderen gaan we de brug over en slaan linksaf naar het Steenshuur en vervolgens de eerste afslag naar rechts, naar de Langebrugschool.

4 Langebrugschool

Op de Langebrug 62 stond, tegenover het Kamerlingh Onneslaboratorium de Langebrugschool, naast de voormalige brandweerkazerne. Het schoolgebouw is afgebroken en er staat nu een ander gebouw met studentenhuisvesting. Destijds was hier de ULO (Uitgebreid Lager Onderwijs, ULO genoemd, of ook wel MULU) boven, dit was wat we nu het VMBO zouden noemen en beneden was de lagere school voor kinderen vanaf zes jaar. Het was een openbare school. In september 1941 mochten joodse kinderen hier niet meer naar school.

We lopen een klein stukje verder en slaan linksaf naar de Zonneveldstraat. Let op de drie koffers die je daar ziet bij het voormalige politiebureau van Leiden. Joodse onderduikers die opgepakt werden of opgepakte verzetsmensen kwamen vaak in dit politiebureau terecht maar bij de twee razzia's in Leiden in maart 1943 werden de joodse inwoners van Leiden direct naar het station gebracht. Dit gold dus ook voor de joodse kinderen van het Weeshuis.

We lopen door richting de Nieuwsteeg en slaan rechtsaf richting de Pieterskerk. Als we daar aankomen gaan we links door de Kloksteeg. We lopen door naar Kloksteeg 3.

5 Joodse bakker

Er was een joodse bakkerij gevestigd op Kloksteeg 3. Dit was van de joodse familie Weijl. Er liggen voor een broer en vier zussen Stolpersteine voor het voormalige pand van de bakkerij.

6 Joodse lagere school Pieterskerkhof 4a

We lopen een klein stukje terug en wandelen naar Pieterskerkhof 4a.

Toen in september 1941 de kinderen niet meer naar de reguliere scholen mochten werden er verschillende oplossingen georganiseerd zodat de kinderen toch naar school konden blijven gaan. Dat lukte niet voor alle leerlingen. Voor de kinderen van de lagere school kwam er vanaf eind november 1941 een joodse school op Pieterskerkhof 4a. Dit gebouw is er nog.

We lopen via de andere kant van de Pieterskerk verder naar de Pieterskerkstraat.

7 ULO van Daniël

Op de hoek van de Pieterskerkhof en Pieterskerkstraat (Pieterskerkstraat 3) stond destijds een Openbare ULO. Onder andere Daniël de Vries uit het Joodse Weeshuis ging hier naar school. Ook hij mocht na de zomervakantie van 1941 niet meer naar deze school. Vanaf januari 1942 mocht hij, met een aantal andere kinderen naar Den Haag naar een joodse ULO.

8 Pieterskerk-Choorsteeg

We lopen via de smalle Pieterskerk-Choorsteeg naar de Breestraat. In deze steeg was vroeger een joodse slager gevestigd. Kijk aan het begin naar boven en lees wat er op de gevel staat. Of dit het pand van de joodse slager was is nog iets om uit te zoeken. Arie van Gelderen was de joodse slager uit deze straat.

Als je bij de Breestraat aankomt zie je rechts aan de overkant het stadhuis van Leiden. We gaan echter linksaf, maar kijk vooral nog even naar de prachtige historische gevel van het stadhuis.

9 Breestraat 66

Aan de Breestraat, tussen de Stadsgehoorzaal en de Waalse kerk, zat de meisjes-Mulo. Bijvoorbeeld Fanny Gunsberg zat hier tot de zomer van 1941 op school. Dit gebouw bestaat nog.

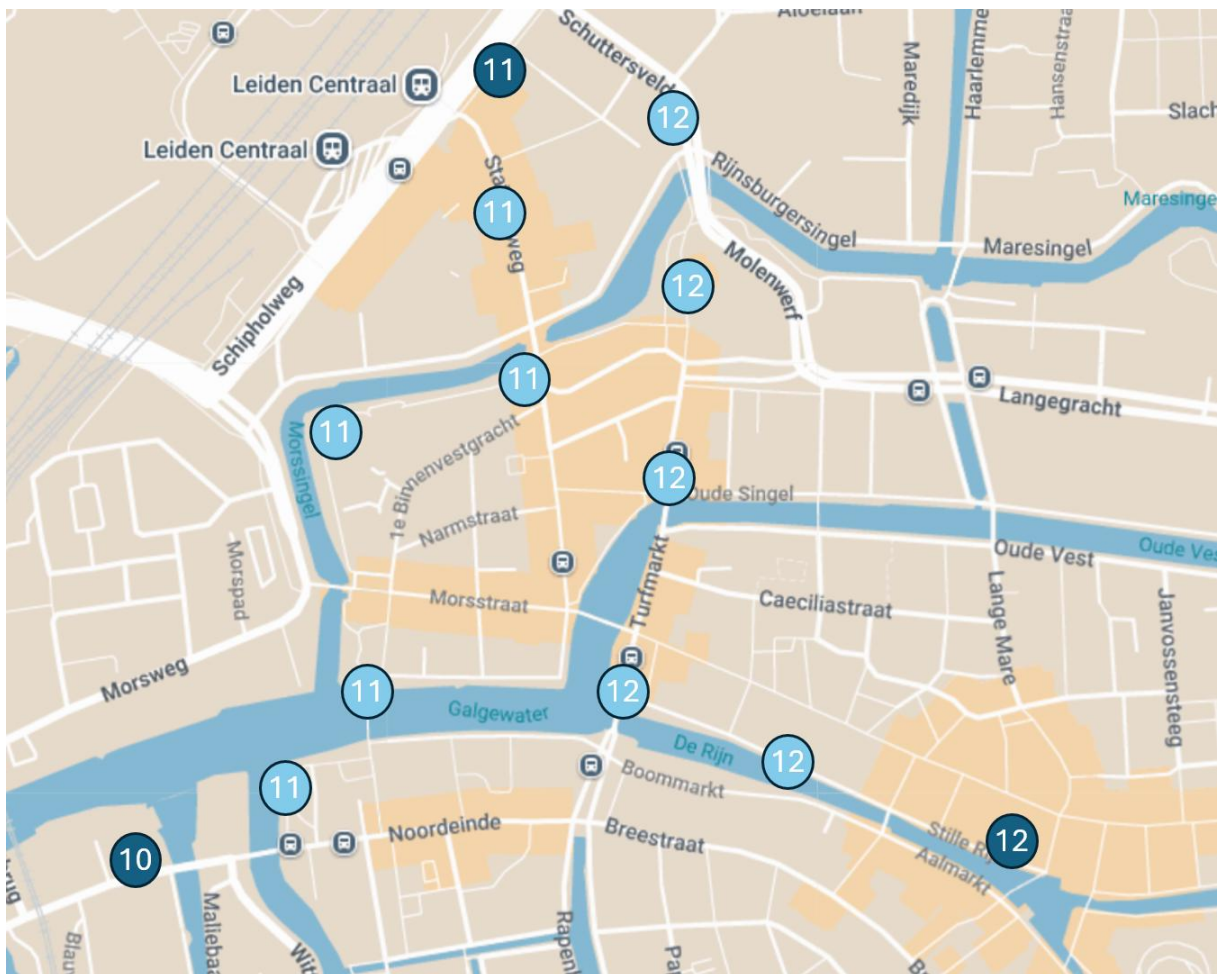
Hierna is een keuzemoment.

KEUZE: korte of lange route.

KORTE ROUTE: Loop rechts van Breestraat 66 de Catharinasteeg in naar de Aalmarkt. Lees nu item 12 in de uitleg.

LANGE ROUTE: ga naar nummer 10 en verder.

We lopen verder door de Breestraat. Op 17 maart 1943 liepen de oudere kinderen door deze straat richting het station. We lopen nu ook naar het station maar we gaan eerst nog even naar de Haagweg dus aan het eind van de Breestraat gaan we nog een stukje rechtdoor.

10 Haagweg

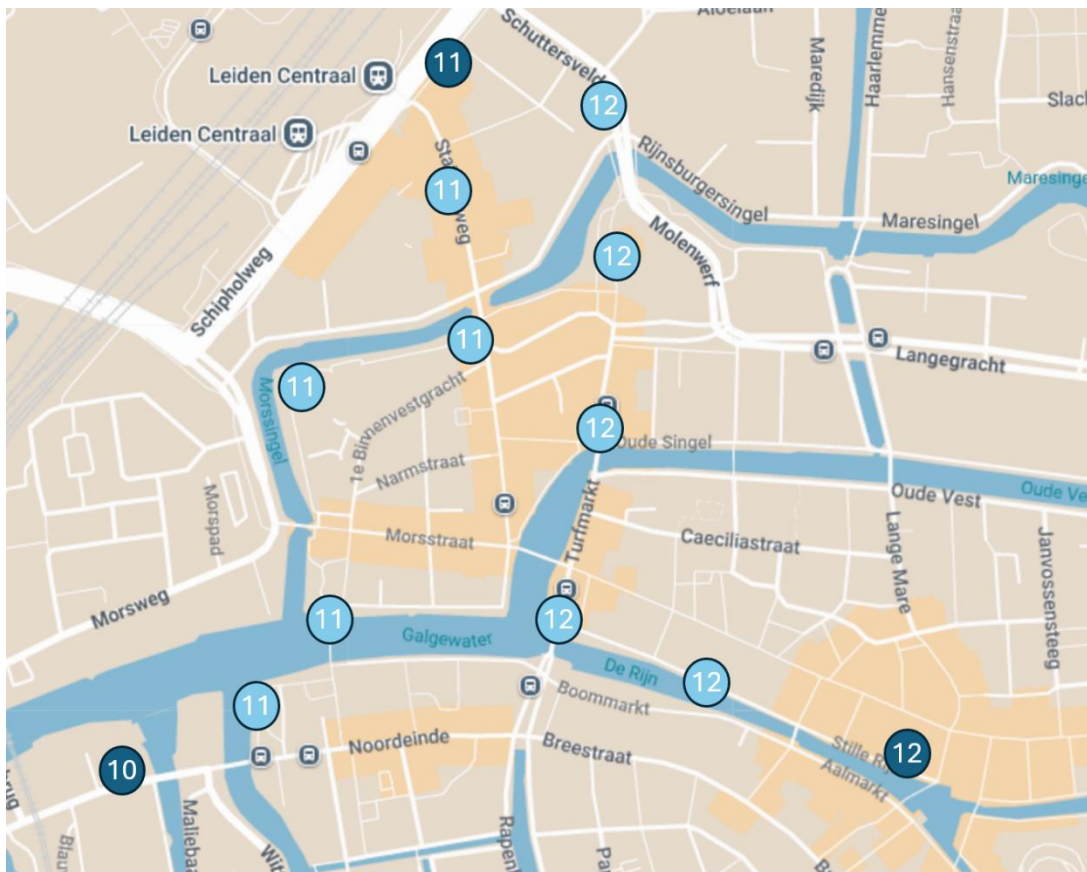
De meeste jongens gingen naar de Ambachtsschool, Haagweg 4. Dit gebouw is er nog. Bijvoorbeeld de Leidse Jopie Beem maakte hier het dienblad dat nu in het Nationaal Holocaust Museum in Amsterdam te bekijken is. Kijk eens wat er in de gevel van het gebouw nog te lezen is.

Er waren uiteraard nog meer scholen in Leiden maar die zijn niet opgenomen in deze wandeling.

We lopen een klein stukje terug en steken de straat over en lopen het Rembrandtpark in. We lopen nu een klein stukje van de huidige mooie Singelparkroute. Na dit kleine park lopen we over het Rembrandtplein en aan dit plein stond vroeger het huis waar Rembrandt werd geboren. Je ziet nog een steen ter nagedachtenis daarvan. We lopen over de Rembrandtbrug. Kijk vooral even naar rechts, een prachtig stukje Leiden met opnieuw een historische gevel, deze is van de vroegere stadstimmerwerf.

We lopen rechtdoor, langs de molen en we komen langs de Morspoort, maar we gaan er niet onderdoor. We lopen namelijk rechtdoor en passeren museum Volkenkunde, eerst langs de achterkant, en na de bocht langs de ingang. [Loop je deze wandeling op een moment dat het museum gesloten is, dan kun je via de 1^e Binnenvestgracht bij de Steenstraat uitkomen.]

We komen nu bij de Steenstraat. We gaan linksaf en lopen naar het huidige station.

11 Station

Op 17 maart 1943 liepen de oudere kinderen van het Joodse Weeshuis via de Breestraat naar het station, dit was in de late avond. De kleine kinderen werden met een bus naar het station toegebracht. Het station stond vroeger niet precies op dezelfde locatie als waar het nu staat. Waarschijnlijk stond het toen iets meer naar rechts.

We gaan voor het station rechtsaf en lopen richting het Schuttersveld. Bij het Schuttersveld gaan we naar rechts en we lopen naar molen de Valk.

Bij de molen volgen we het wandelpad langs de Rijnsburgersingel.

We lopen langs het monument van Leiden van de Tweede Wereldoorlog. De vrouw houdt in haar rechterhand een bloesemtak met daar doorheen een duif: symbool van liefde en vrede. Hier vindt jaarlijks de Dodenherdenking plaats in Leiden.

Je kunt hier eventueel even gaan zitten.

We gaan rechtdoor, we passeren links de Haarlemmerstraat en nemen daarna de eerste afslag links, de Apothekersdijk op. Na een poosje wordt dit de Stille Rijn. In Leiden gaan heel vaak straten halverwege over in een andere naam.

[KORTE ROUTE GAAT HIER VERDER]

12 Stille Rijn

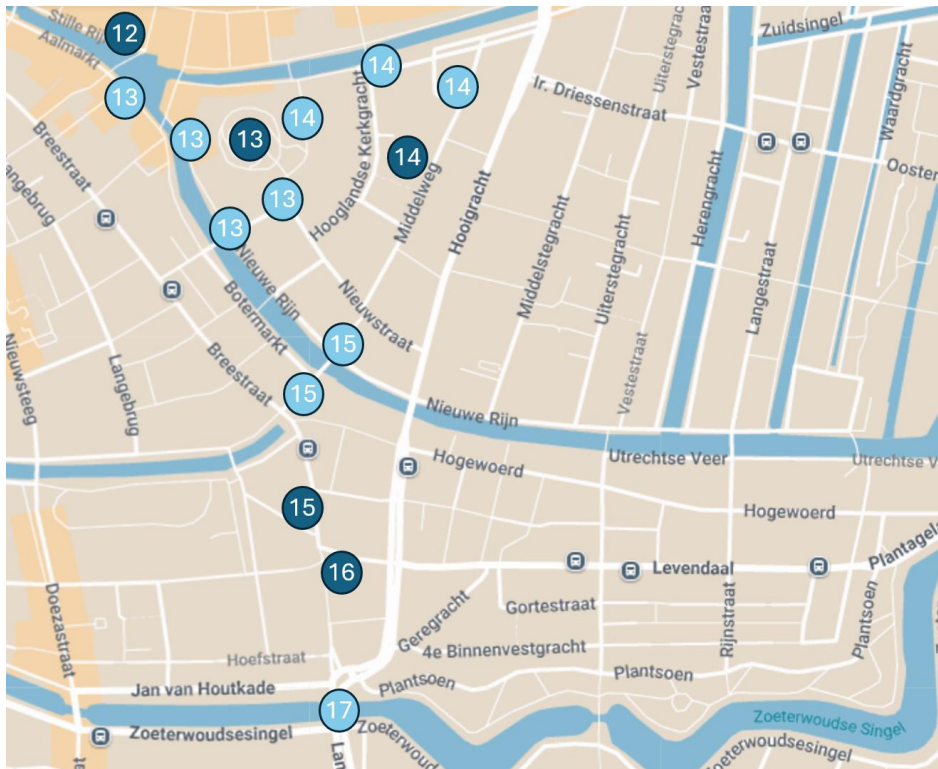
Aan de Stille Rijn 4 was het weeshuis voordat men in 1929 naar de Roodenburgerstraat verhuisde. Het gebouw is later afgebroken dus er staat nu een ander gebouw.

Loop je de korte route, dan zie je de locatie schuin links aan de overkant.

Loop je de lange route, dan sta je aan de Stille Rijn.

De lange route gaat het eind van de Stille Rijn naar rechts, de brug over. Hier komt kort en lang weer bij elkaar.

We lopen langs de Aalmarkt een klein eindje door. Je komt op een brede brug. Kies daar de Nieuwe Rijn. Loop vervolgens tot aan de Koornbrug. Daar ga je links, de Brugsteeg in. Je loopt tot je niet verder kunt en dan ga je naar links. Je komt nu bij de Burcht.

13 Burcht (optioneel)

De burcht is het oudste stukje van Leiden. Je kunt eventueel naar boven klimmen en dan krijg je boven een mooi overzicht over de stad Leiden.

Als we weer beneden zijn, lopen we verder door, langs het Van der Sterrepad richting de Oude Rijn. We gaan rechtsaf en de eerste weg gaan we opnieuw rechts. Dat is de Hooglandse Kerkgracht, maar daar kijken we alleen maar even naar, we gaan gelijk weer links naar de Koppenhinksteeg. Daarna gaan we via de Kaasmarkt naar de Middelweg.

14 Middelweg 32

Aan de Middelweg 32 was een zadelmakerij gevestigd. Dit was van de firma Brussé. Zeker twee jongens uit het weeshuis hebben hier een poos gewerkt, waaronder Sally Montezinos.

We lopen verder en komen langs de Hooglandse kerk.

Via het Gangetje gaan we naar de Breestraat die overgaat in de Korevaarstraat. We steken de straat over en lopen een klein stukje verder. We komen nu langs de synagoge.

15 Synagoge

Aan de Garenmarkt staat de synagoge (sjoel). Destijds liep er een gracht voor de synagoge. De jongens gingen meerdere keren per week naar sjoel, de meisjes alleen op sjabbat. De laatste dienst in de oorlog vond plaats in september 1942.

Het joodse geloof had ook een belangrijke plaats in het weeshuis. Het bestuur en ook de directeur vond het belangrijk dat de kinderen opgroeiden met de joodse gebruiken. Ze

kregen ook allerlei lessen en ze vierden de Joodse feesten. Aan de achterzijde van het weeshuis was een mooie erker gebouwd en bij Soekot, het Loofhuttenfeest, kon het dak daarvan worden opgetild zodat de sterren te zien waren. Naast de sjabbat en de feestdagen gingen de kinderen zeker twee keer per week naar sjoel (synagoge).

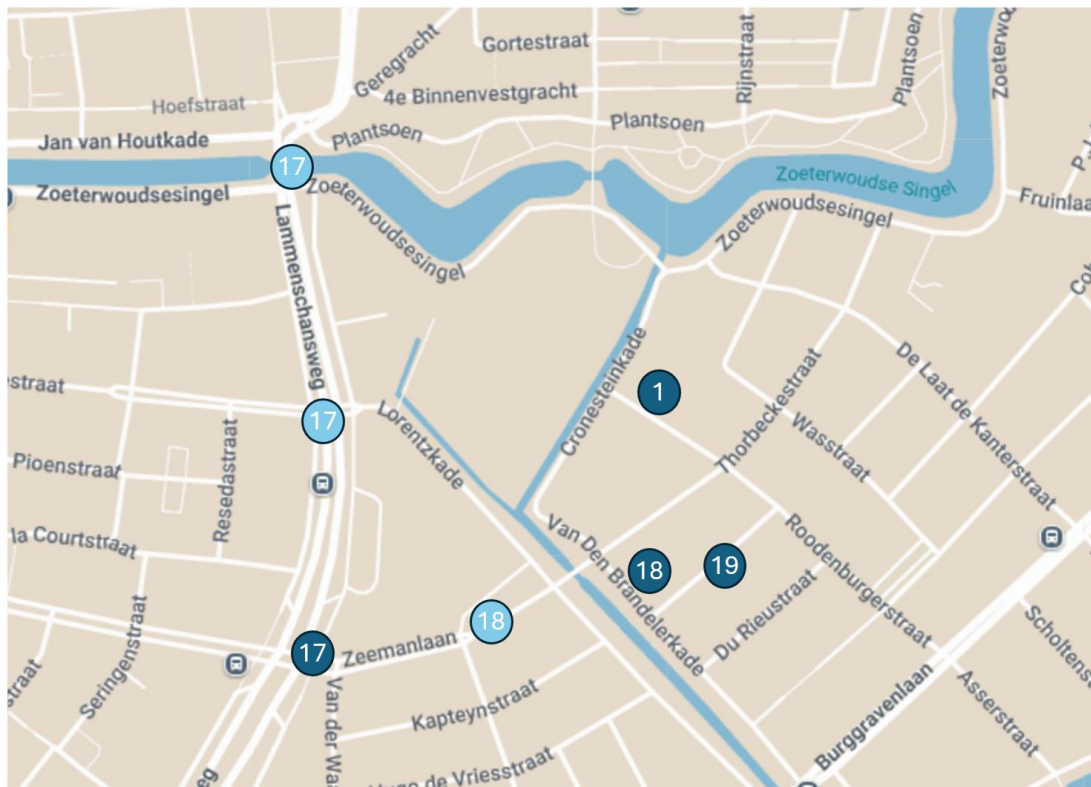
Joodse kinderen mochten dus vanaf de zomer van 1941 niet meer naar niet-joodse scholen. De kleuters konden vanaf februari 1942 weer naar school, in een lokaal bij de synagoge. Hun kleuterjuf was Lotte Adler, zij wilde kleuterjuffrouw worden maar kon haar opleiding vanaf de zomer van 1941 niet meer vervolgen.

We lopen een klein stukje door. We blijven even stilstaan als we bij het gebouw van de Parkeergarage Garenmarkt.

16 Levendaal 23

We steken niet over maar we kijken naar de overkant, naar Levendaal 23. Het gaat om het eerste nog oude pand aan de overkant, recht tegenover de Hoogvliet. Hier was destijds de joodse kruidenier Bierschenk gevestigd.

We lopen weer verder tot aan de Jan van Houtbrug. We blijven in dezelfde richting lopen en komen op de Lammenschansweg (de ventweg). We lopen door tot iets voorbij de Petruskerk. Op de hoek van de Lammenschansweg en de Zeemanlaan steken we over naar de Zeemanlaan en staan hier even stil.

17 Tramhalte Zeemanlaan

Op deze hoek was namelijk vroeger de tramhalte. Diverse joodse kinderen pakten daar vanaf het najaar van 1941 of voorjaar 1942 de blauwe tram naar Den Haag. In elk geval Daniël, Hans, Fanny, Lothar en Chaim uit het Joodse Weeshuis. Ze hadden dispensatie om als joden toch met de tram mee te mogen. Ze gingen daar naar de joodse (M)ULO of het Lyceum.

We zijn weer bijna bij het weeshuis terug. We lopen over de Zeemanlaan richting de Thorbeckestraat. Na de Lorentzbrug gaan we echter eerst nog eventjes rechts de Van den Brandelerkade op.

(Als er tijd tekort is, dan kunnen nummer 18 en 19 eventueel worden overslagen)

18 Van den Brandelerkade

Bij nummer 11 zie je een Stolperstein liggen voor dr. Simon Vles. Daniël kreeg hulp van hem met algebra en meetkunde toen hij op de MULO zat. Meneer Vles werkte destijds bij Calvé.

19 Tiboel Siegenbeekstraat

We slaan een klein stukje verderop de Tiboel Siegenbeekstraat in. Dit is een smalle straat dus vooral even opletten mochten er auto's aankomen. Bij huisnummer 20 staan we even stil. Hier woonde het gezin Bloemkoper. Meneer Bloemkoper was de voorzanger en voorganger in de synagoge. De kinderen uit het weeshuis zullen hem goed gekend hebben. Hij werd met zijn gezin gedeporteerd en vermoord. Voor het huis liggen zes Stolpersteine.

We lopen door en zien ook bij nummer 7 nog vier Stolpersteine voor het gezin Van Tijn met twee kinderen.

1 Terug bij het weeshuis

Aan het eind van deze straat gaan we linksaf. We lopen nu weer op de Roodenburgerstraat en aan het eind is dus weer het adres van het voormalige Joodse Weeshuis.